

A LENGYEL ORSZÁGOS TÁJÉKOZTATÁSI SZOLGÁLAT FELADATAI A SINTO* KIÉPÍTÉSÉNEK PROGRAMJÁBAN**

Mieczyslaw Derentowicz

a Centrum Informatyki i Technicznej i Ekonomicznej (CINTE) főigazgatója

A XIV. Országos Tájékoztatói Konferencia résztvevői – egyben a lengyelországi tájékoztatói szolgálat képviselői – nem egészen három évvel ezelőtt kitértek azoknak a munkálatoknak a fő irányait, amelyeknek a célja a lengyel társadalmi-gazdasági fejlődést szolgáló tájékoztatás korszerűsítése és hatékonyságának növelése volt. Az akkori viták háttérében a tájékoztatás szerepe állt az ország gyorsított fejlesztésének feltételei között. A tájékoztatás ilyen kezelését a későbbi gyakorlat indokolta.

A tanácskozás feladata volt az elmúlt három év eredményeinek összegezése, a még fennálló hiányosságok okainak közös elemzése, a közeli és távolabbi jövő feladatainak kitűzése.

A Lengyel Egyesült Munkáspárt (LEMP) VII. kongresszusa és a Központi Bizottság azt követő plenáris ülései az ország további intenzív fejlesztését állították feladatként a nemzet elé.

A jelentősen megnövekedett feladatokkal összhangban – amelyeket a Párt és a Kormány állított az egész társadalom elé – meg kellett fontolni, *hogyan készítsük fel a tájékoztató szolgálatot a reá eső feladatok végrehajtására*. Felelni kellett arra a kérdésre: mit kell tennie és hogyan ahhoz, hogy hozzájáruljon a tudomány és termelés fejlődésének hatékony megvalósításához.

A tájékoztatói intézmények tevékenysége az elmúlt időszakban

Tekintettel az országban lévő tájékoztatói központok munkájának sokféleségére és bonyolultságára, nehezen lehet azokat egyértelműen értékelni. Általánosan pozitív jelenség: a tájékoztatóval összefüggő környezet szembe-

tűnő élénkítése. Ez, a számos saját körben megvalósított konstruktív kezdeményezésben éppen úgy megnyilvánul, mint a CINTE-hez továbbított igények formájában.

Megkezdtek a különféle típusú tájékoztató szolgálatok működésének integrálását, és a XIV. Tanácskozás ennek szellemében zajlott le.

Gyümölcsöző volt az együttműködés a könyvtárosok képviselőivel. Az *Állami Könyvtáros Tanács* fórumán József FAJKOWSKI, a kulturális és művészeti miniszter helyettese elnökölt. Ugyancsak nagyra kell értékelni a *Lengyel Könyvtárosok Egyesületével* való együttműködést.

A tájékoztatás továbbfejlesztése során új szolgáltatási formákat vezettek be. Különösen figyelemre méltó a mágnesszalagos szolgáltatások felhasználásával történő szelektív információterjesztés. Ilyen tevékenységet folytat pl. a *wroclawi Műszaki Egyetem* tudományos-műszaki tájékoztatói központja, amely a következő öt adatbázis-rendszert használja:

CAC – *Chemical Abstracts Condensates* – kémiai, biokémiai és kémiai technológiai tudományok;

PASCAL – *Programme Appliqué à la Sélection et à la Compilation Automatique de la Littérature* – a párizsi Centre National de la Recherche Scientifique által kidolgozott több tárgykörű szolgáltatás, amely felöleli a tudományágak többségét;

INSPEC – *Information Service in Physics, Electrotechnology, Computers and Control* – fizika, elektrotechnika, elektronika, számítógépek és vezérlés;

ISMEC – *Information Service in Mechanical Engineering* – műszaki mechanika, gépgyártástechnológia, anyagvizsgálatok, energetikai gépek és berendezések, szállító berendezések;

SCI – *Science Citation Index* – a természettudományokat és a műszaki tudományokat felölelő szolgáltatás.

A wroclawi központ kétezernél több felhasználót szolgál ki, akiknek rendszeres bibliográfiai tájékoztatást nyújt az érdeklődési köreik szerint meghatározott té-

* System Informatyki i Technicznej i Organizacyjnej = Tudományos, Műszaki és Szervezési Tájékoztatói Rendszer

** A lengyel Tudományos, Műszaki és Gazdasági Tájékoztatói Központ által rendezett XV. lengyel Tájékoztatói Konferencián (Katowice, 1977. február 15–16.) elhangzott előadás

mákban. A különféle adatbázisokon alapuló wroclawi központban a mágnesszalagos szolgáltatások (a lengyel feltételek melletti) felhasználását kísérleti megfigyelés alá vették. Ebből a célból kutatások folynak egy *egységes országos bibliográfiai tájékoztató szolgálat* létrehozására – ezt új módszerek kidolgozásával és a különféle szolgáltatások összekapcsolásával kívánják elérni.

A varsói *Műszaki Egyetem* kémiai tájékoztató intézete foglalkozik egy másik, – a tájékoztatói gyakorlatban ugyancsak alkalmazott, a területi központok létesítésére épülő – megoldás kutatásával.

Az orvosi szakkönyvtár mellett működő *orvostudományi tájékoztató központban* folyó munkálatoknak módszertanilag más jellege van: itt az egészségügyi szolgálat bibliográfiai információs ellátását a MEDLARS adatbázishoz való közvetlen kapcsolódással valósítják meg.

A *szelektív információterjesztés bevezetése* a lengyel tájékoztatói gyakorlatba – a tájékoztatói folyamat minőségjavítása szempontjából – egyrészt előnyös, másrészt azonban felszínre hozta a tájékoztatói források gyűjtésének, valamint a források szolgáltatásának problémáit. A problémák megoldására konkrét szervezési munkálatokba fogtak. Ezek közé tartozik elsősorban a *tájékoztatói források gyűjteményeinek szakosított terve* – illetve ennek a kidolgozása és bevezetésre való előkészítése. A munkát a könyvtárak és a tudományos tájékoztatás ügyéért felelős ágazatok közötti megállapodások alapján végzik.

A CINTE hatásköre és feladatai

A tudományos központi könyvtárak tájékoztató tevékenységének, valamint a könyvtári gyűjtemények szakosításának az elveit a kulturális és művészeti miniszter 1973. február 9-i, 15. sz. rendelete határozta meg. 1975 elején a szakosítás végrehajtását – a tudományos, felsőoktatási és műszaki miniszter és a Lengyel Tudományos Akadémia tudományos titkára által közösen kiadott 1974. december 14-i, 27. sz. rendelet alapján – a CİNTE-re bízta. A szakosítási terv első változatát a vezető lengyel könyvtárak képviselőinek bevonásával dolgozták ki. Ezt a tervezetet most egyeztetik a központi könyvtárakat irányító szervekkel.

A tervezetet a gyűjtemény-szakosítási ügyekkel megbízott együttes véleményezte. A CİNTE egyidejűleg elkészítette a szakosítási terv bevezetésére szolgáló dokumentumtervezeteket.

A terv fő célja a népgazdaság fejlesztéséhez szükséges *tájékoztatói forrásanyagok gyűjtésének és dokumentálásának koordinálása*. A szakosítási tervben a vezérszerepet azok a kijelölt tudományos könyvtárak töltik be, amelyek az adott témákban (tudományágakban, vagy tudományág-csoportokban) felelősek a gyűjtésért. Ezek többséget kapnak a dokumentumok gyűjtéséhez szüksé-

ges anyagi eszközök megszerzésében, különösen a külföldi források megvásárlásához szükséges devizát illetően. Az első szakaszban a publikált külföldi dokumentumok, azaz *főleg a könyvek, tudományos- és szakfolyóiratok gyűjtését kívánják megoldani*. Ezek számos könyvtári gyűjtemény legfontosabb részét képezik. Ezért a terv elsősorban az ilyen dokumentumok jelentős állományával rendelkező egyetemi könyvtárakra és egyéb nagy tudományos könyvtárakra fordítja a figyelmet. A szakosítási terv további megvalósítása során az egyéb dokumentumtípusokra is sor kerül, így a konferenciaanyagokra, a tudományos kutatási jelentésekre, a gyártmányismerttetésekre stb.

A forrásdokumentumok gyűjtésében fontos feladat, hogy megszerzésük valamennyi lehetőségét kihasználják. Ezért nemcsak a vásárlás, hanem az intézmények és szervezetek közötti cserék, az egyéni kapcsolatok és kiutazások is fontosak a források megszerzése szempontjából. Ennek megvalósításához meg kell érteniök a problémát egyrészt a tájékoztatói intézményeknek, másrészt a tájékoztatást felhasználó tudósoknak és gyakorlati szakértőknek is. Történtek próbálkozások arra, hogy a tájékoztató anyagok általános áramlásába bekapcsolják pl. a külföldi kiküldetések eredményeként létrejött anyagokat. Ezek a próbálkozások azonban mind a mai napig nem vezettek eredményre.

A lengyel tájékoztatói intézményhálózat munkájának folyamatos tökéletesítése mellett – amelynek során a felhasználók szükségleteihez igazították a tájékoztatói tevékenységet – számos olyan munkához kezdtek, amelyeknek célja a *fejlődés jobb feltételeinek megteremtése volt*. E munkák egyike a jogszabályok hozzáigazítása a tájékoztatói tevékenység korszerű követelményeihez. A XIV. Tanácskozáson elhangzott kívánság nyomán a CİNTE kidolgozta a *tájékoztatói törvény tervezetét*. A törvény célja a tájékoztatás helyének egyértelmű kijelölése a népgazdaságban. A tájékoztatásnak megfelelő súlyt adva a jogszabály lehetővé tenné, hogy különféle szervek kezdeményezéseinek összegyűjtésével egységes tájékoztatói programot valósítsanak meg. A jogszabály végleges szövegéről szakértők és a tájékoztatásügy fejlesztéséért felelős illetékes szakemberek között folytatandó vita dönt majd.

Egyéb normatív dokumentumok tervezetei is előkészületben vannak, így pl. a *dokumentumok mikrofilmzéséről szóló törvény tervezete* is, amely nemcsak a tájékoztatásügy, hanem a társadalmi-gazdasági élet szempontjából is lényeges lesz.

Szembetűnő azoknak a munkáknak a fejlődése, amelyeknek célja a tájékoztatás módszertanának magasabb színvonalra emelése. Ez vonatkozik elsősorban az *információkereső nyelvekre és az információs leírások formáitáira*. Ezek olyan módszertani elemek, amelyek lényegesen befolyásolják a tájékoztatás folyamatát.

A CİNTE nagy figyelemmel kíséri azt, hogy a tájékoztatói tevékenységhez *korszerű műszaki eszközö-*

ket használjanak. Ezzel függ össze a mikrofilmtechnika fejlesztése. A CİNTE a mikrofilmtechnika népgazdasági koordináló központja. Ez különösen jó lehetőséget nyújt a tájékoztatás műszaki szükségleteinek figyelembevételéhez.

Elkészült – és a folyó évben vitára kerül – *A mikrofilmtechnika bevezetése Lengyelországban* c. dokumentum tervezete. Előkészületben vannak a mikrofilmzésre vonatkozó normatív jogszabályok is. Az elgondolások megvalósítása nagy erőfeszítéseket igényel. A CİNTE-ben már folynak a munkák az importálandó berendezések egységesítésére és a felhasználók igényei szerinti átalakításukra.

A módszertani tevékenységen kívül fokozni kell a tájékoztatási intézményhálózat szervezeti kohézióját. Ez megnyilvánul abban is, hogy olyan egységes tervezési és elszámolási elvek bevezetésén munkálkodnak, amelyeket az ország összes tájékoztatási intézménye kötelező jelleggel alkalmazna. A tájékoztatási tevékenység tervezésében a CİNTE az egyes ágazatok tájékoztatási szerveinek közvetítésével működik, kötelezve azokat az alájuk rendelt egységekben a megállapított elvek alkalmazására.

Első ízben az 1976–1980. évek közötti időszakra és 1977-re készült *tájékoztatói fejlesztési terv*. Már kidolgozásuk folyamán fel kellett figyelni továbbfejlesztésük szükségességére. Ezek hátterében világosan érzékelhető a CİNTE koordináló funkciójának értelmezésmódja, valamint az egyes ágazatok kibontakozása.

A CİNTE és a *Központi Statisztikai Hivatal* együttműködésének eredményeként az összes tudományos könyvtára, szakkönyvtára és tájékoztatási központra kötelező *egységes statisztikai beszámolási rendszert vezettek be*. A CİNTE nagyra értékeli a tájékoztatási tevékenységet folytatók tervezési és beszámolási kötelezettségét, ebben olyan hatékony irányítási eszközt lát, amely lehetővé teszi, hogy a tájékoztatási kérdések a népgazdasági problémák összességében a megfelelő helyre kerüljenek.

Koordináló funkcióinak megvalósítása során a CİNTE *állandó munkakapcsolatot tart fenn* valamennyi ágazat tájékoztatásáért felelős képviselőivel. Az egyes ágazatok tájékoztatási központjainak működésével kapcsolatosan felmerülő ügyek egyeztetésén túlmenően folyamatosan konzultálnak az országnak a tájékoztatás fejlesztése szempontjából lényeges problémáiról. Ebből a célból a CİNTE tudományos tanácsába bevonták az ágazatok tájékoztatási ügyeiben döntő képviselőket, főleg az ágazati tájékoztatási igazgatókat. Ez a tanácskozás foglalkozik a tájékoztatási politika elveinek, a tájékoztatás fejlesztési irányainak, a fejlesztés tervezésének kérdéseivel. A tanács tagjainak véleménye rendkívül értékes, nemcsak azért, mert az általuk javasolt megoldásokat a népgazdaság szervezeti feltételeihez jobban lehet hozzáigazítani, hanem azért is, mert szélesebb körű lehetőségeket nyitnak a tájékoztatási politika kitzűzött irányainak érvényesítéséhez. Ha döntést hozó személyek jobban

megértik a tájékoztatási tevékenység céljait és szükségleteit, ez hozzásegítheti a tájékoztatási tevékenységet végzőket ahhoz, hogy előnyösebb feltételeket teremtsenek.

A CİNTE *tudományos tanácsa* viszont egészen más funkciót tölt be: a tájékoztatás területének kitűnő tudósait és gyakorlati szakembereit tömöríti. Ez a tanács véleményezi a tájékoztatásra vonatkozó tudományos-kutatási tevékenységet, különösen a tájékoztatás módszertanára vonatkozó kutatásokat.

Ezeket a tevékenységeket a CİNTE lényeges szellemi hozzájárulásnak tekinti a SINTO kiépítéséhez.

A SINTO kiépítésének előzményei

A kormány elnökségének 1974. januári határozatával a tudományos-műszaki tájékoztatási rendszer kiépítésének ügye *állami feladattá vált*. A rendszert úgy kezelik, mint a négy kormányzati tájékoztatási rendszer egyikét. A feladatok végrehajtását a minisztertanács elnökének vezetésével működő Tájékoztatói Bizottság koordinálja. Ez a Bizottság az 1975. évi július 26-i határozatában megadta a SINTO kiépítésének irányelveit.

A SINTO kiépítésével összefüggő tervezési munkálatokban a CİNTE felhasználta azt a dokumentumot, amelyet az *Állami tájékoztatási rendszer az általános és szakmai adatbankok keretében* c. program koncepciójának kidolgozására és végrehajtására létesített bizottság készített. A bizottság, amelyet a tudományos, felsőoktatási és műszaki minisztérium rendelete hívott életre, 1973 decemberében terjesztette elő a koncepciót, a megvalósítási programot és mellékleteit. A miniszter döntésére ezeket a dokumentumokat azzal a javaslattal tették át a CİNTE-hez, hogy azokat az országos rendszer kiépítése során tanulmányi anyagként kezelje. 1975 novemberében a CİNTE tudományos tanácsa bemutatta a SINTO-terv első változatát. Ezt a tanács tagjai és az ágazatok megjegyzéseinek figyelembevételével – 1976 májusában a kormány elnöksége jóváhagyta. 1976 decemberében a tanács megtárgyalta a SINTO általános tervezetét. A folyó évben terjesztik a SINTO programját a Tájékoztatói Bizottság elé. A SINTO fogalma nem új a tájékoztatási dolgozók körében. Koncepcióját már bemutatták néhány szemináriumon. Erről a témáról cikket közölt M. DERENTOWICZ^{1/} és J. L. KULIKOWSKI professzor^{2/}, aki a SINTO tervezetének fő konzulense volt.

^{1/} DERENTOWICZ, M.: A SINTO országos tudományos, műszaki és szervezési tájékoztatási rendszer. A célkitűzések összefoglalása = Aktualne Problemi Informacji Dokumentacji. 20. köt. 5. sz. 1976. p. 3–7.

^{2/} KULIKOWSKI J. L.: A SINTO tudományos, műszaki és szervezési tájékoztatási rendszer koncepciójának körvonalai = Prace Inst. Inf. Nauk. Techn. i Ekon. 1976. 2. sz.

A SINTO rendszer ismertetése

A SINTO általános tervezetének ismertetéséhez bevezetésül értelmezni kell magát a rendszert. A CINTE szerint az *információs rendszer a tájékoztatási folyamatnak a munkamegosztás és a funkcionális szakosítás elveire épülő szervezete*. Nincs szó a tájékoztatási egység egyetlen központ alá való szervezeti alárendeléséről, csupán a rendszerben való részvételük ténye által meghatározott kölcsönös kapcsolataikról, azaz bizonyos munkáknak meghatározott módszerek szerinti elvégzéséről. A rendszer kiépítése által elérendő cél a tájékoztatási tevékenység eszközeinek optimális kihasználása, az információáramlás megfelelő szervezése és a rendszer kohéziós feltételeinek megteremtése.

A SINTO – hatóköre folytán – a legnagyobb a kormányzati tájékoztatási rendszerek között. Tematikája szerint *univerzális rendszer*, amely az összes tudományágra felel.

A rendszerben alkalmazzák a tájékoztatás *problémák szerinti osztályozását* is, ahol a probléma fogalmán az emberi tevékenységgel összefüggő valamely interdiszciplináris jelenséget kell érteni. A legáltalánosabb problémaosztályozást a rendszer neve is tartalmazza és a következőket öleli fel:

a kutatási folyamat eredményeként létrejövő *tudományos információt*, amely megadja e kutatás feltételeit, állapotát és eredményeit;

az embernek az anyagi szférában végzett termelő tevékenységével összefüggő *műszaki információt*, amely többek között az információforrásként kezelt termékre is vonatkozik;

a népgazdaság funkcionális szervezetében alkalmazott és széles körben értelmezett eljárási módszerekre vonatkozó *szervezési tájékoztatást*, így többek között a jogszabályokról, a szervezeti felépítésekről stb.

A SINTO univerzalitása *nem jelent válogatás nélküli információgyűjtést*. Feltétlenül *szükség van szelektálásra*, ami kiterjed azokra a tájékoztatási forrásokra, amelyeknek értéke a társadalmi-gazdasági élet szempontjából kétségtelen, vagy nagymértékben valószínű. Ugyanakkor hangsúlyozni kell azt is, hogy *minden tájékoztatási forrást feltétlenül be kell kapcsolni a rendszerbe*, azokat is, amelyek eddig nem mindig kerültek feldolgozásra. Különösen vonatkozik ez a nem általánosan hozzáférhető formában dokumentált konstrukciók, technológiai vagy szervezési megoldásokra. Ezekről szóló tájékoztatás a gazdasági fejlődés szempontjából rendkívül lényeges, ezért a tájékoztatási dolgozóknak minden erőfeszítésükkel azon kell lenniük, hogy bekerüljenek a rendszerbe.

Természetesen a *SINTO nem operatív rendszer*, a népgazdaság működéséről nem gyűjt és nem dolgoz fel információt. Ez a CENPLAN, vagy a SPIS rendszerek feladata. A SINTO ezekkel a rendszerekkel főleg a

tájékoztatási szolgáltatások és a tájékoztatási folyamat módszertana tekintetében fog együttműködni.

A SINTO elsősorban a *felhasználók szakmai tevékenységével összefüggő* tájékoztatási igényeket elégíti ki. Természetesen fejlődése során egyre szélesebb körű tájékoztatási szolgáltatásokat fog ajánlani, azonban hosszú időn keresztül szolgáltatásainak egy része korlátozott lesz. Fontolóra kell venni a szolgáltatásokért járó *térítések bevezetését*, ami persze nem jelenti azt, hogy a rendszernek önfenntartónak kell lennie. A rendszer nyújtotta szolgáltatások térítéses jellege – természetesen az ésszerű határok között – hozzájárulhat a gazdasági tájékoztatási igények jobb kielégítéséhez, s egyidejűleg fokozhatja a tájékoztatás értékét is.

A SINTO szerkezete

A SINTO szerkezetének ismertetésére áttérve, szólni kell a tájékoztatási folyamatok technológiájáról. A rendszer által megvalósított funkciókat *két fontos fázisra osztják*:

a *tájékoztatás előkészítése*: az információk gyűjtése, dokumentálása, nyilvántartásba vétele, feldolgozása, tárolása;

a *tájékoztatás szolgáltatása*: keresés, válogatás, intellektuális feldolgozás, terjesztés és hozzáférhetővé tétel.

Az információknak a SINTO-ban kötelező egyszeri feldolgozási elvére való tekintettel – a többszörös felhasználási lehetőségre is gondolva – célként azt tűzték ki, hogy az előkészítést központilag kell irányítani és megvalósítani. A SINTO-ban az összes funkciót az alrendszereknek tekintett egyes rendszer-csoportok fogják ellátni. Három rendszer-csoportot különböztetnek meg: *a speciális, az ágazati és a területi csoportokat*.

Speciális rendszerek

A speciális rendszereket az információk probléma-osztályozási elvei szerint különítik el. Ezeknek a rendszereknek a *feladata* a tájékoztatási források nyilvántartása, dokumentálása és az ágazati és a területi rendszerek rendelkezésére bocsátása.

A speciális rendszerek a hazai forrásokra támaszkodó adatbázisokat cserélik ki külföldi adatbázisokkal. Bizonyos esetekben a speciális rendszerek *közvetlenül fogják ellátni a felhasználókat*, különösen addig, amíg az összes ágazati rendszer ki nem alakul. A speciális rendszerekben a munkaszervezés az egyes rendszerek tárgyát képező információk sajátosságaitól függ. Feltételezhető, hogy az egyéb rendszerek szükségleteinek megfelelően az *információk feldolgozását és terjesztését központilag fogják végezni*, ellenben a dokumentálás vagy *központosított formában* (pl. a szabványosítási és mérésügyi tájékoztatási

si rendszerben), vagy *decentralizált formában* (a tudományos kutatási és fejlesztési munkák tájékoztatási rendszerében) fog történni.

A SINTO keretében a következő speciális rendszereket irányozták elő:

publikált dokumentumok;
tudományos kutatási és fejlesztési munkák;
szabványosítás és mérésügy;
szabadalmak;
levéltárak;
jogszabályok;
terminológia;
vállalati irodalom;
fordítások;
nemzetközi tudományos-műszaki együttműködés;
anyagellátás;
tájékoztatási programok.

Ágazati rendszerek

A SINTO keretében a rendszerek fő csoportjai az ágazati rendszerek, feltételezve a meghatározott tudományos és tájékoztatási területekről származó és a népgazdaság megfelelő ágazataiban folyó gyakorlati tevékenység eredményeként létrejövő információk integrálódását.

Ezeknek a rendszereknek a *feladata* az ilyen tájékoztatási források gyűjtése és nyilvántartása, a másodlagos információk gyűjtése, feldolgozása és a csoportos, illetve az egyéni felhasználók számára való hozzáférhetővé tétele.

A felsorolt rendszerek hasonlósága csak látszólagos. Még ha elnevezésük szerint ugyanazt a funkciót töltik is be, tevékenységük más forrásokra, más adatkörre stb. irányul. Az ágazati rendszerek legfontosabb funkciói: az információk feldolgozása és faktográfikus tájékoztatási gyűjtemények létrehozása a folyamatos információellátás érdekében.

A SINTO a következő ágazati tájékoztatási rendszerek létrehozását tételezi fel:

kémia;
élelmiszeripar;
erdészet és faipar;
könnyűipar;
bányászat;
energia;
fémkohászat;
gépipar;
építőipar;
közlekedés és távközlés;
környezetvédelem;
nemzetközi együttműködés;
belkereskedelem;
egészségügy;

természettudományok;
társadalomtudományok;
tájékoztatásügy.

Területi rendszerek

A SINTO különálló funkcionális csoportját alkotják a területi rendszerek. *Alapvető feladatuk* az olyan felhasználók általános tájékoztatási ellátása, amelyeknek nincs saját vállalati információs rendszerük. Ezek a rendszerek elsősorban a két másik rendszer-csoport munkájának eredményeit fogják felhasználni, kiegészítve az ún. regionális tájékoztatással.

Fel lehet tenni a kérdést, hogy a SINTO federatív jellege folytán hogyan tudja megvalósítani a rendszertől elvárt kohéziós folyamatot. Feltehető, hogy a SINTO eléri a kívánt kohéziós eredményt, ha az alábbi szabványosított tájékoztatási eszközöket alkalmazza:

tájékoztatási nyelvek a betöltendő céloktól függően, 3 részletességi szinttel;
feldolgozási, tárolási és keresési eljárások;
formátumok, indexelés, prezentálás;
az információhordozók fajtái és típusai;
operatív elszámolási normatívák (az anyagok hozzáférhetőségének elvei, térítések a nyújtott szolgáltatásért stb.);
az információáramlás rendszere.

Ezeket az elveket kötelező normatív jogszabályok alapján fogják bevezetni.

A SINTO kapcsolata a tájékoztatási intézményhálózattal

Fel kell vetni azt a kérdést is, hogy miként fér össze a SINTO ily módon meghatározott funkcionális felépítése és a jelenleg teljesen más adminisztratív teendőkkel megterhelt tájékoztatási intézményhálózat. Ezt a kérdést a rendszerben való részvétel elveit döntik el, amelyek szerint egy adott résztvevő helye a szervezeti felépítésben a betöltött funkciójától függ, s független a népgazdaság igazgatási rendszerében elfoglalt helyétől. Egyetlen intézmény több rendszer felépítésében és működésében vehet részt (így pl. dokumentálás speciális rendszerek számára, funkciók az ágazati rendszerben, annak tárgykörétől függően stb.).

A SINTO a következő tájékoztatási intézménytípusokkal számol:

központi (makro-regionális) tájékoztatási intézmények, amelyek irányítják egy rendszer működését és betöltik a rendszerben a központi tájékoztatási funkciókat;

központi tudományos könyvtárak és központi archívumok, amelyek a tájékoztatási gyűjtemények szakosítá-

si tervében meghatározott feladatokat valósítják meg, azaz, a meghatározott témakörből, vagy formális körből származó tájékoztatási források gyűjtését és dokumentálását irányítják. A központi intézmény és a központi könyvtár (archívum) funkciói összekapcsolhatók;

vállalati (vajdasági) vagy vállalatközi tájékoztatási intézmények könyvtárakkal és archívumokkal, amelyeknek a hálózata a népgazdaság igazgatási egységeinek a szervezetét mintázná és gondoskodnék a közvetlen tájékoztatásról, továbbá a decentralizált tájékoztatás előkészítéséről.

Mint látható, a SINTO szervezeti felépítése nyilvánvalóan csupán két szinthez (központi és vállalati) idomul. Ez a szervezeti felépítés megfelel a tájékoztatási folyamat technológiai szükségleteinek és alkalmas a viszonylagos függetlenség megőrzésére akkor is, ha az államigazgatási szervezetben változás áll be.

Hasonló módon alakulna a SINTO *irányítási szervezete*, amely két szintből állna:

központi szint, amely felöleli a Tudományos, Felsőoktatási és Műszaki Minisztériumot (ez általános felügyeletet gyakorol az országban folyó tájékoztatási tevékenység felett), a CİNTE-t (amely a minisztérium végrehajtó szerve); a központi szint ágazatközi véleményező és tanácsadó szervét, a tudományos tanácsot;

az egyes rendszereket irányító rendszer-szint, amely magában foglalja a rendszerért felelős minisztériumot (központi hivatal), valamint a központi tájékoztatási intézményt, amely felügyeletet gyakorol a rendszer felett a rendszer ágazatközi tanácsának a segítségével.

Helyzetkép a rendszerről

Ezek a SINTO-tervezet általános alapjai. Fennmarad a kérdés, *mikorra épül ki a rendszer*. A SINTO létrehozását célzó néhány lépésről már említést tettünk. Érdemes hangsúlyozni, hogy ezeknek a munkáknak egy részét már elvégezték, és *a SINTO bizonyos részei már működésre készen állnak*. Ez vonatkozik elsősorban a Vegyipari Minisztérium, a Lengyel Tudományos Akadémia és a Tudományos, Felsőoktatási és Műszaki Minisztérium közös kémiai tájékoztatási rendszerére; az Anyaggyártási Hivatal által kezdeményezett és anyag-tájékoztatási rendszer kiépítését célzó munkálatokra; valamint a Lengyel Tudományos Akadémia által a társadalomtudományi tájékoztatási rendszer kiépítése céljából kezdeményezett munkálatokra. Folyó évben, az összes ágazatokkal és a Minisztertanács mellett működő Országos Terhivattal való megegyezés alapján a CİNTE új működési elveket vezet be a tudományos kutatási és fejlesztési munkák tájékoztatási rendszerében.

Ezek a tervek minőségileg új jellegük folytán rendkívüli fontosságúak. Véget vetnek a visszatérő mítoszoknak a környezeti ingerültségekről, s olyan nézeteknek,

miszerint a lengyel tájékoztatásnak ágazatinak, vagy egyenesen iparági tájékoztatásnak kell lennie.

A Lengyel Egyesült Munkáspárt katowicei vajdasági bizottsága és a CİNTE kezdeményezéséből *a legrövidebb időn belül megindulnak a munkálatok* a bányászati, valamint a fémkohászati tájékoztatási rendszerek kiépítésére.

Ezek a munkálatok a SINTO kiépítésének *első szakaszába* tartoznak, amikor elsősorban a rendszerek tervezését és kísérleti bevezetését irányozzák elő. Ebben a szakaszban *el kell végezni az összes módszertani és szervezési jellegű munkálatokat is*, amelyek döntőek a rendszer kohéziója szempontjából és új feltételeket teremtenek a tájékoztatási tevékenységhez. Ez a szakasz kb. 5 évig tart, azaz 1981–1982-ig.

A második szakasz a rendszerek kiépítése a már kidolgozott megoldások alapján. Ez módszertani tekintetben már könnyebb lesz, azonban nagy ráfordításokat igényel, s emiatt végrehajtásának ideje a rendelkezésre bocsátott eszközök nagyságától és azok felhasználásának a hatékonyságától függ. Úgy számítják, hogy ez a szakasz 7–10 évig tart majd, azaz 1990–1992-ig. Elvileg a nyolcvanas évek vége előtt az országban már létre kell jönnie egy olyan rendszernek, amely minden felhasználó számára gyorsan és a számára megfelelő formában szolgáltatja a szükséges tájékoztatást. A következő időszakban a már működő rendszer állandó tökéletesítése a feladat.

A legáltalánosabb körvonalakban *ez a SINTO kiépítésének a CİNTE által javasolt stratégiája*, amely figyelembe veszi a Tájékoztatási Bizottság határozatát is.

A következő évek feladatai

Az utóbbi évek tapasztalatai meghatározták, hogyan kell a munkaprogram megvalósításának egyes szakaszaiban a feladatokat helyesen rangsorolni. *Kulcsfontosságú a tájékoztatási folyamat szervezése és módszere*. Ily módon műszaki eszközök alkalmazásának optimális feltételeit teremthetik meg.

Ezeknek az ésszerű alá nem becsülhető tényeknek a tudatos elfogadása jelöli ki a tájékoztatási intézmények által végzendő munkák természetes sorrendjét.

Elsőrendű feladat a tájékoztatási tevékenység jelenlegi állapotának az elemzése, a népgazdaság tájékoztatási igényeinek a meghatározása. Ez az elemzés az alapja azoknak a tervezési munkálatoknak, amelyek elsősorban arra a kérdésre kell hogy feleletet adjanak, hogy ki, kinek és milyen formában szolgáltatson tájékoztatást. A következő fontos feladat a *káderek előkészítése*, az új dolgozók beállítása, valamint a már dolgozók képzettségének a fokozása, a rendszerben végzett munka sajátos követelményeihez való igazítása.

Optimális feltételeket kell teremteni *a tájékoztatási folyamat eredményeinek hatékonyabb kihasználására* a

népgazdaságban, részben a felhasználók képzése és a tájékoztatási tevékenység propagandája révén, részben pedig olyan szervezési változtatásokkal, amelyek megkönnyíthetik az információk felhasználását.

A CINTE fáradozni fog a SINTO megvalósítását megkönnyítő *jogszabályok* bevezetésén is. A tájékoztatási intézmények irányításának szervezetét hozzá kell igazítani a SINTO funkcionális szervezetéhez. Törekedni kell az ágazati választóvonalak megszüntetésére, nemcsak hivatalos, ágazatközi megállapodások megkötésével, hanem a különböző ágazatokban működő tájékoztatási intézmények konkrét együttműködésével is, minthogy ez a feltétele a tényleges és önkéntes integrációnak.

Befejezésül érdemes hangsúlyozni, hogy a SINTO kiépítési programjának megvalósítása nem a meglévő szerkezet rombolása és egy merőben újnak a felépítése, hanem a *meglévő szerkezet átalakítása, hogy alkalmas legyen az új feladatok megvalósítására*. Lehet, hogy ez nehezebb, de lehetővé teszi a felhasználók tájékoztatásának folyamatosságát és a tájékoztatás további tökéletesítését. A haladás, a fejlődés kétségtelenül máris tapasztalható nemcsak az együttműködést megkönnyítő, megváltozott légkör miatt, hanem azért is, mert ma már egyre több konkrét példa is van rá.

Csak a közös program közös megvalósításával érhetjük el kitűzött célunkat: a lengyel tájékoztatási rendszerek kialakítását a szükségletek és Lengyelország lehetőségei szerint.

(Fordította: Záhonyi Lóránt)

DERENTOWICZ, M.: A lengyel országos tájékoztatási szolgálat feladatai az Országos Tudományos Műszaki és Szervezési Tájékoztatási Rendszer kiépítésének programjában

A XV. Országos Tájékoztatási Tanácskozáson (Katowice, 1977. február 15–16.) elhangzott előadás részletesen ismerteti a Lengyelországban folyó tájékoztatási munkát. A szerző válaszolja a tájékoztatási intézmények tevékenységét, ezen belül részletesen szól a *CINTE* (*Centrum Informacji Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej = Tudományos, Műszaki és Gazdasági Információs Központ*) hatásköréről, feladatairól. A Központ a közelmúltban törvénytervezeteket dolgozott ki (pl. a tájékoztatási törvény és a dokumentumok mikrofilmzéséről szóló törvény tervezetét), foglalja a tájékoztatási tevékenységhez alkalmazandó korszerű műszaki eszközök bevezetésével, egységes statisztikai beszámolórendszer kialakításával és koordináló funkciója révén állandó munkakapcsolatot tart más tájékoztatási intézményekkel. A CINTE tudományos tanácsa dolgozta ki a *Tudományos, Műszaki és Szervezési Tájékoztatási Rendszer* (*System Informacji Naukowej, Technicznej i Orga-*

nizacyjnej, SINTO) tervének első változatát. A SINTO univerzális rendszer lesz, felöleli az összes tudományágat; tudományos műszaki és szervezési információkat szolgáltat. Szerkezetileg háromféle információs rendszerre tagolódik: speciális, ágazati és területi csoportokra. A SINTO egyes részeinek működése már megindult, a kísérleti szakaszt 1981–1982-ig irányozták elő. A második szakasz, a rendszer teljes kiépítése, előreláthatólag 1990–1992-ig fog megtörténni.

* * *

DERENTOWICZ, M.: The tasks of the Polish National Information Service in the programme of building up the National Scientific Technical and Organizational Information System

The address given at the 15th National Conference on Information (15–16 February 1977, Katowice) describes in detail the information activities carried out in Poland. The author outlines the activities of the information centres, especially the tasks and the scope of activity of the *Scientific, Technical and Economic Information Centre* (*Centrum Informacji Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej, CINTE*). Recently the Centre elaborated several draft bills (e.g. on information, on microfilming of documents). It also deals with the application of modern technical means to information activities and with the development of a unified statistical recording system. Through its co-ordinating function it maintains permanent working relations with other information centres. The scientific council of the Scientific, Technical and Economic Information Centre elaborated the first version of the Scientific, Technical and Organizational Information System (*System Informacji Naukowej, Technicznej i Organizacyjnej, SINTO*). SINTO is designed as a universal system embracing all branches of science and providing scientific, technical and organizational information. Its structure will include special, branch and regional subsystems. Certain parts of SINTO became already operational, the experimental period is expected to be finished in 1981–1982. The second phase, the full development of the system will be perfected till 1990–1992.

* * *

ДЕРЕНТОВИЧ, М.: Задачи государственной информационной службы ПНР в программе создания Системы научной, технической и организационной информации

В докладе, прочитанном на 15-ом национальном информационном совещании (Катовице, 15-16

февраля 1977 г.), даются подробные сведения об информационной деятельности, проводимой ПНР. Автором описывается деятельность информационных органов страны, в частности, круг задач и сфера компетенции ЦИНТЕ (Центра научной, технической и экономической информации). В Центре недавно были разработаны проекты законов, таких как например, проекты законов об информационной деятельности, о микрофильмировании документов и т. д. Этот же Центр занимается внедрением современных технических средств в области научно-технической информации, разработкой унифицированной статистической системы отчетности и вследствие своей координационной функции поддерживает постоянные рабочие контакты с другими информационными органами.

Ученым советом ЦИНТЕ была разработана первая редакция проекта Системы научной, технической и организационной информации (*System Informacji Naukowej, Technicznej i Organizacyjnej, SINTO*). СИНТО будет собой представлять универсальную систему, охватывающую все отрасли науки, она обеспечит потребителей научной, технической, и организационной информацией. В структурном аспекте СИНТО состоит из трех видов информационной системы: специализированных, отраслевых и территориальных систем. Некоторые части СИНТО уже сейчас функционируют, а опытную эксплуатацию намечено провести до 1981-82 гг. Второй этап, завершающийся полным построением системы, предварительно планируется завершить в 1990-92 гг.

DERENTOWICZ, M.: Die Aufgaben des polnischen Informationsdienstes im Ausbauprogramm des Nationalen Wissenschaftlichen, Technischen und Organisatorischen Informationssystems

Der auf der 15. Nationalen Informationstagung (15–16. Februar 1977 in Katowice) verlautete Vortrag bietet eine ausführliche Beschreibung der Informationstätigkeit in Polen. Der Autor stellt die Aktivität der Informationszentren dar und behandelt eingehend die Befugnisse und Aufgaben des *CINTE (Centrum Informacji Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej)*. Das Zentrum arbeitete unlängst Gesetzesvorlagen aus (z. B. über die Information, über die Mikroaufnahme von Dokumenten). Es befasst sich auch mit der Einführung von modernen technischen Mitteln in die Informationstätigkeit und mit dem Ausbau eines einheitlichen statistischen Systems. Zufolge seiner koordinierenden Funktion unterhält es ständige Arbeitskontakte mit anderen Informationszentren. Der wissenschaftliche Rat des *CINTE* arbeitete die erste Variante des Plans des *Wissenschaftlichen, Technischen und Organisatorischen Informationssystem (System Informacji, Naukowej, Technicznej i Organizacyjnej, SINTO)* aus. Das *SINTO* ist als ein universelles System vorgesehen, das sämtliche Wissenszweige umfasst und wissenschaftliche, technische und organisatorische Informationen liefert. Das System ist strukturell aus spezialisierten, zweigorientierten und regionalen Systemen, zusammengesetzt. Einige Teile des *SINTO* funktionieren bereits, die experimentelle Etappe wird 1981–1982 beendet. Die zweite Etappe, der volle Ausbau des Systems, erfolgt bis 1990–1992.

